4 సర్కసుడేరా

ఏ పుట్టలో పాము ఉంటాయో. ఏ పుట్టలో ఈసిళ్లుంటాయో యిర్లవాడికి తెలిసినట్లు మరొకరికి తెలియదు. భుజాన మోపెడు ఈత పుల్లలతోనూ, చేత నీళ్ళ దుత్తలతోనూ యిర్లవాడొకడు మీకు పల్లెపట్టుల్లో ఎదురైతే, అతగా డక్కడెక్కడో పుట్ట మూసి ఈసిళ్లు పట్టబోతున్నా డన్నమాట! కీటక సంహారకాండలో నాందీ వాచకంగా అతడు పుట్టలో ముఖ్య రంధ్రాన్ని మాత్రం మినహాయించి, మిగిలినవాటిని మూసేస్తాడు. ఆ తరువాత చిక్కగా నీళ్ళు చిలకరిస్తాడు. రంధ్రానికి చేరువగా ఒక దీగుడు అమర్చి అందులో దివ్వె వెలిగిస్తాడు. ఎండు మట్టిపైన చల్లటి నీళ్లు పడ్డంతో నీటి ఆవిరి పైకెగిరి, పుట్టలోపలి కీటకాలకు వాన కురుస్తున్నట్టో, లేక కురిసి వెలిసినట్లో భ్రమ కలుగుతుంది, బారులు బారులుగా అవి పైకొస్తాయి. వచ్చీరాగానే మృత్యుదేవత క్రూర దంష్ట్రలాంటి దీపశిఖ వాటిని ఆహ్వానిస్తుంది. అవి మొదట రెక్కలు రాల్చుకుంటాయి. తరువాత యిర్లవాడికి మరునాటి ఎరగా మారిపోతూ కుప్పగా కూలిపోతాయి.

పూర్తిగా గాకపోయినా, కొంతవరకూ ఈ 'పుట్టమూత'తో పోలిక ఉన్న సంఘటన ఒకటి పట్టణంలో జరిగింది.

ఏడుగంటల కల్లా భోజనాలు ముగించి, జంబుచాపలు పరచుకోడం తరువాయిగా దీపాలు ఆర్పేసి, వెచ్చగా వక్కాకు నములుతూ అరుగుపైన కూర్చున్న పల్లెటూళ్ళవాళ్ళకు ఆకాశంలో ఓ కాంతిపుంజం కనిపించింది. అది అచ్చంగా కాంతిపుంజం కూడా కాదు. భువి నుండి దివికి ఏటవాలుగా ప్రసరిస్తున్న వెలుగుబాట. 'ఎన్నడూలేంది, ఏనాడూ వినంది, ఏమిటీ విడ్డూరం' అని ఒకవైపున జానపదులు వెరగుపడిపోతున్నారు, మరొక

వైపున ఆ వెలుగు వినువీధిలో నాలుగైదుసార్లు వలయాలుగా తిరిగి, అంతటితో తనపని తీరిపోయినట్టు అంతర్ధానమైపోయింది.

మెరుపూ, ఉరుమూ ఒకేసారి ఉద్భవించినప్పటికీ శబ్దవేగం కన్నా కాంతివేగం ఎక్కువ గనుక మెరుపు ముందుగా కనిపిస్తుందని చెబుతుంది విజ్ఞానశాస్త్రం. ఇక్కడ కూడా సరిగ్గా అలాగే జరిగింది. రాత్రి ఎనిమిది గంటలు, ఆ ప్రాంతంలో వెలుగు కనిపించింది. పట్టణంనుంచీ దశదిశలకూ విస్తరిల్లుతున్న రహదారుల వెంబడీ బయల్దేరిన బస్సులతోబాటు ఆ వార్త మరునాటి వుదయానికల్లా పల్లెసీమల్లోకి ప్రాకి వచ్చేసింది.

ఏమా వార్త? ఎందుకా వెలుగు?

'సర్కస్ వొచ్చిందట బాబూ! సర్కసొచ్చింది!' ఏ నోట విన్నా యిదే మాట వినిపించింది.

ఆ వచ్చిన సర్కసు ఎలా వచ్చింది?

'భట సంఘంబులతో, రథావళులతో భద్రేభయూథంబుతో, పటు వేగాన్విత ఘోటక వ్రజముతో'—ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే కటు సంరంభముతో పెళ్ళికి తరలిన శిశుపాలుడిలా వచ్చింది. కానైతే ఒక చిన్న తేడా! శిశుపాలుడు విదర్భ తనయను చేగొనడానికి వచ్చాడు. సర్కసు జేబులు దోచుకోడానికి వచ్చింది.

ఆ మాయదారి సర్కసువాడి 'బిస' ఎలాంటిదోగానీ వాడు వెలిగించిన దీపం తాలూకు కాంతి గగనమండలానికే ప్రసరించింది. అక్కడ ఊరుకుందా? ఊఁహూ, వలయాలు తిరిగింది. పట్టణానికి మూడామడలదూరంలో వున్నవాడు 'అబ్బ, ఏమిటీ చోద్దెం' అని ఓ వైపున విస్తుపోతూనే వున్నాడు. ఇంతలో పదామడల దూరంలో వున్న పెద్ద మనిషి ఒకతను అతడితో కలిసి 'ఓరి నీ ఆశ్చర్యం చట్టుబండలుగానూ! ఆ వెల్తురు మా వూరికే కనిపించిందయ్యా' అన్నాడు. ఇంకేముంది! ఆఁ ఆఁ అంటూ మూడామడల్లో నివసిస్తున్న మానవ సామాన్యుడు ఆశ్చర్యాతిరేకంతో నోరు తెరిచేశాడు.

అంటే ఏమన్న మాట? ఆ దీపకాంతి ప్రసరించినంత మేరకూ

సర్కసువాడు తన వలను విసరగలిగాడన్న మాట. తన కబంధ హస్తాలను చాచగలిగాడన్న మాట!

అంతటితో ఏమయింది? పెద్ద పెద్ద బొమ్మ లంటించుకున్న మేదర తడికలతోనూ, మెగాఫోనుతోనూ, సినిమా పాటల గ్రామఫోను సంగీతంతోనూ ఓ మోటారువాను శరవేగంతో పరతెంచి వచ్చి పల్లె పల్లెకూ గుప్పెడు కరపత్రాలు పంచింది. ఒక్కొక్కటీ మూరెడు పొడుగు కరపత్రం: పదహారు ఏనుగులు. యిరవైయేడు గుర్రాలు, ఏడు ఒంటెలు, నాలుగు పులులు, రెండు సింహాలు, ఒక భల్లూకం అని జాబితాను పేర్కొని, అంతటితో జంతువర్గును ముగించడానికి సంకోచిస్తూ, భగవత్సృష్టిలోని వైవిధ్యాన్ని నొక్కిచెప్పడానికి కాబోలు 'నాలుగువందలమంది మనుషులు' అని ఉదహరించడం జరిగింది. తరువాత ప్రదర్శనంలోని వివిధాంశాలను ఏకరువుపెట్టి చిట్టచివర 'ఆలసించిన ఆశాభంగం, నేడే చూడండి' అన్న హెచ్చరికతో ఆ కరపత్రం పూర్తయింది.

ఆ సర్కసు వాడెవడోగానీ, వాడు శబ్దతత్వాన్ని గూడా క్షుణ్ణంగా ఆకళించుకున్న ధీమంతుడిలా వున్నాడు! 'నేడే చూడండి' అంటూ అతడు దేశంపైకి విసిరిన పదాలజంట, అదొక పంచాక్షరీ మంత్రంలా యింటింటా నినదించింది. కుటుంబ సమేతంగా ఆఫీసరుగారూ నేడే చూడాలి, ఇంటిల్లిపాదీ వెంటరాగా హెడ్‌గుమాస్తాగారూ నేడే చూడాలి. బంధుమిత్రులు యావన్మందితో ముప్పైఫమైళ్ళలోవున్న పెంటపాడు మునసబుగారూ నేడే చూడాలి. ఒకరేమిటి, తలారీరాముడు, దేవళం పూజారి ఆచారి, బడిపంతులు పాపారావు, దాసరి ఓబిలేసు, దోసెలంగడి తులసమ్మ-అందరూ నేడే చూడాలి. మంత్రశక్తికిలోనై మతి పోగొట్టుకున్న సర్పకులం జనమేజయుడి యాగశాలకు యిలా పరతెంచి వుండాలి. 'నేడే చూడాలి' అన్న మానవుడి ఈప్సితాన్ని తొలగదోసుకుని అప్పటికే చింతపండు బస్తాల్లా తయారైవున్న బస్సులు వడివడిగా పారిపోయాయి. బాటప్రక్కన చేతులు చాచి రెక్కమాన్లకు మల్లే నిలబడివున్న గ్రామీణ ప్రజలకు 'రైట్, రైట్' అన్న కండక్టరు కేకలు మాత్రం వినిపించాయి. కానీ యింత మాత్రానికే నిరుత్సాహ

పడిపోయేది గాదు ప్రజానీకం! వాళ్ళు మూలనున్న బండ్లను పైకి దీశారు. ఇరుసులకు కందెనవేసి, ఎడ్లను పూన్చారు. ఆడవాళ్ళు పులుసన్నంతో, పెరుగన్నంతో తబిళ్ళు నింపారు. పెళ్ళికి వెళ్తున్నట్టు, తిరణాలకు సాగుతున్నట్లు బండ్లు నగరంవైపు కదిలాయి.

చేసిన పాపం చెబితే పోతుందంటారు, ఇలా సర్కసుకు వెళ్ళి పట్టణంలో దిగబడిపోయిన అసంఖ్యాక ప్రజాసమూహంలో నేనూ ఒక్కణ్ణి!

రాత్రి తొమ్మిది గంటలవేళ, ఇదివరకే ఓసారి సర్కసుకు వెళ్ళి, ఆ జనాల రద్దీలో నలిగి నానా అవస్థలుపడిన ఒకానొక పెద్దమనిషి (సుప్రసిద్ధ చారిత్రక ప్రదేశాల్లోని 'గైడ్' హోదాతోనే అనుకోండి) టికెట్లు తీయడం చాలా కష్టమని చెప్పినందువల్ల కాస్తా త్వరగా బయల్దేరవలసి వచ్చింది. తిరణాళ్ళు, పరసలూ, పెళ్ళి సంబరాలు మొదలైనవాటికి పిలవకపోయినా వచ్చి పరామర్శించి పోయే అతిథి వానదేవుడు. ఆయన ఏడు ఏడున్నరకల్లా వచ్చి రెండు దుక్కుల వర్షం కుమ్మరించి పోయాడు. పగటిపూట దుమ్ములేచిన రోడ్డు వానతాకిడికి బురదైపోయింది. బురదరోడ్డు పైన కనుచూపానినంత వరకూ మనుషులు విసవిస నడచిపోతున్నారు. సాయంత్రం వరకూ కాసిన ఎండ, ఆ తరువాత కురిసిన వాన, ఇప్పుడిలా తండోప తండాలుగా సాగిపోతున్న మానవులు—ఈ మూడు దృశ్యాలనూ సమన్వయించుకున్నట్టయితే ఎవరికైనా ఒక సృష్టి రహస్యం తేటతెల్లం గాకపోదు. తమను తామే పాలించుకోడాని కనీ, పరిసరాల్ని పరిశుభ్రంగా వుంచుకోడానికనీ దానికనీ దీనికనీ మానవుడు ఏవో వ్యవస్థలు నిర్మించుకుంటున్నాడు గానీ, అడవిపక్షులకు ఆహార మివ్వగలిగిన భగవంతుడు ఈ పనులు కాస్తా చేసి పెట్టలేకపోడు. ఎండ కాసింది. రోడ్లపైన దుమ్ములేచింది. వానకురిసింది. బురదయింది. సర్కసు ప్రేక్షకులు నడుస్తున్నారు. ఇక రోడ్డు రోలరుతో అగత్య మెక్కడిది?

సెలయేళ్ళు వాగుల్లోపడి, నాలుగు వంకల్లో కలసి, వంకలు నదుల్లోకి ప్రవహించి, ఆ నదులు సముద్రంతో సంగమిస్తున్నాయి. గమ్యస్థానం సమీపమౌతున్న కొద్దీ నా మనసులో సముద్రం మెదిలింది. అక్కడ నీరు.

ఇక్కడ మనుషులు. అక్కడ అర్థమూ, పర్థమూలేని అలల హోరు. ఇక్కడ శ్రావ్యమూ, సహ్యమూ కాని మాటల మ్రోత.

ఆ దేరా చాలా పెద్దది. దేరా చుట్టూ సాధు జంతువుల పాకలకు, క్రూరజంతువుల బోన్లకు, మానవుల గుడారాలకు ఓపినంత జాగా ఆక్రమించుకోబడింది. చుట్టూరా పది పన్నెండడుగుల ఎత్తున డబ్బారేకుల ప్రాకారం. ప్రాకారాని కీవల ఒకటి ఒకటిన్నర ఫర్లాంగు పొడుగునా యిసుక వేస్తే క్రిందరాలని జనస్తోమం. ఈ అన్నింటికీ వెనుక సోడా కిళ్ళీలకొట్లు, టీ, కాఫీ బంకులు. గారెలు బూరెలు అమ్మే అంగళ్ళు. రోడ్డునుంచీ చీలి జనంలో కలిసి తడితడిగా వున్న పచ్చికపైన బురద మెత్తుకున్న పాదాలతో మెల్లగా త్రోవచేసుకుని ముందుకు నడవసాగాను. చల్లచల్లగా వీస్తున్న చలి గాలి స్పర్శకు ముఖం జిల్లుమంటోంది. కర్త, కర్మ, క్రియలతో వివరించి చెప్పడానికి వీలిచ్చే అలజడి కాదది! మూగసినిమాల కాలంలో క్లయిమాక్సు ఘట్టం వచ్చినప్పుడు కథకుడు "అదిగో వచ్చాడు. కత్తి తీసుకున్నాడు. కదిలాడు ముందుకు విరోధి. దూకాడు పైకి" అంటూ పొడిపొడిగా మాటలు ఉచ్చరించేవాడు. ఇక్కడా అంతకంటే గత్యంతరం లేదు. సిగరెట్టు పొగ, బీడీ కంపు. షోకేళా మనిషి సెంటు గమగమ. పల్లెటూరి ముత్తయిదువ కొప్పులో ముడుచుకున్న మొగిలిరేకుల సుగంధలహరి. కళ్ళకు మిరుమిట్లు గొలిపే దీపాలు. చలికి ముడుచుకపోతున్న ముఖాలు. నవ్వులు, కేరింతలు. ఛీత్కారాలు. వికటాట్టహాసాలు. అది కళ్ళకు కనిపించిన దృశ్యమే! కానీ ఒకసారి పడుకుని నిద్రపోయి లేచిన తర్వాత అది 'కలా, నిజమా' అన్న విభ్రాంతికి ఆస్కారమిచ్చే దృశ్యం!

ఇంతలో ఒక ముఖ్య విషయం జ్ఞప్తికి వచ్చింది. మొదటి ఆటగూడా విడిచిపెట్టినట్టున్నారు. నా కిప్పుడు టికెట్టు కావాలి.ఏది లేకపోతే దేరాలోపలికి ప్రవేశం సాధ్యంకాదో, ఆ టికెట్టు కావాలి. ఎక్కడ దొరుకుతుందా టికెట్టు? ఎవరినో అడిగాను. 'ఆ చివర' అంటూ ఆయన చేయివూపాడు. తీరా అక్కడికి వెళ్ళిన తర్వాత 'అబ్బే ఇక్కడ కాదండీ!ఆ చివర' అన్నారు. వెళ్లినంత దూరం తిరిగివచ్చి, ఇంకా ముందుకు వెళ్ళాను. నిజమే! అక్కడ టికెట్లు యిస్తున్నారు. టికెట్లిస్తున్న కిటికీలకూ. నాకూ మధ్యదూరం యిరవైగజా

లకు తక్కువుండదు. ఈ యిరవై గజాలమేరలో సింహబలులూ, వృకోదరులూ, గామాలు, కోడి రామ్మూర్తులూ అంగుళం సందు లేకుండా నిలబడిపోయి 'బలం వుంటేనే బ్రతుకు' అన్న పరమసత్యాన్ని చూపరులకు తెలివిడిచేస్తున్నారు .... నే నిప్పుడేం చేయాలి?

చేతులు కట్టుకుని ఒడ్డున నిలబడితే తరంగ హస్తాలతో ముత్యాలు మోసి తెచ్చి, కడలి మనకు పాదపూజ చేయదు. ముత్యాలు పొందగోరితే సముద్రంలో దూకవలసిందే! తప్పదు. కానీ తిమింగలాలు ఎదురైతే? గ్రుక్క తిరక్కపోతే? ముత్తెపుచిప్ప చేతికి దొరికిన తర్వాత పైకి రావడానికి ఓపరికం లేకపోతే? అవును. అపాయమే మరి! చనిపోవడానికి ముందుగా ఒక సాహసకార్యం చేయగలిగితే చాలునన్న మహదాశయం కాదు నాది! మంచికో చెడ్డకో ఈ లోకంలో పుట్టడమంటూ జరిగిన తర్వాత, బ్రతుకుపైన తీపికలిగివుండడం నేరంకాబోదు. ఐతే నాకు టికెట్టు దొరకదు. కానీ నాకు టికెట్టు కావాలి! ఏం చేయాలి? నే నిప్పు డేంచేయాలి?

సరిగ్గా ఆ సందిగ్ధావస్థలో నాకు అపద్బాంధవుడిలా కనిపించాడు నాగులు !

అప్పుడు నాగులు డబ్బారేకుపైన ఒంటికాలితో నిలబడి. ప్రాకారానికి వూతగా నాటివున్న కొయ్యను ఎడమచేతితో పట్టుకుని, బాగా క్రిందికి తల వంచి కుడిచేతిని కిటికీలో దూర్చి టికెట్లు తీయడానికి ఉద్యుక్తుడౌతున్నాడు!

“ఇదిగో నాగులూ! నాకూ ఒక టికెట్టు” అని అరిచాను.

నాగులుకు నా మాటలు వినిపించి వుండవు. అతడు వినిపించుకోగల పరిస్థితిలో గూడా లేడు. పట్టు దప్పితే అతడు తలక్రిందులై కూలిపోతాడు. అడ్డంగా మనుషులున్నారు గనుక ప్రమాదానికి అవకాశం లేని మాట నిజమే! కానీ అంత ఎత్తునుంచీ పైనబడితే ఈ మానవుణ్ణి రెక్కకు రెక్కగా, ఈకకు ఈకగా జేయరని ఏం నమ్మకం?

ఐనా యింకొకసారి ప్రయత్నించి చూచాను. ఈసారి నాగులు తల పైకిలేపి “ఉండవయ్యా నువ్వు, మరీనూ!” అని విసుక్కున్నాడు.

టికెట్టు కొనుక్కోలేని అశక్తుణ్ణి. నేను ప్రాధేయ పడనూ పడ వచ్చు. శూన్యంలో శీర్షాసనంలాంటి ఆ దురవస్థలో నాగులు విసుక్కోనూ వచ్చు. కానీ విశేషమేమిటంటే ఈ సంఘటనలో అసందర్భమేం గోచరించిందోగానీ నా ప్రక్కన నిల్చున్న పెద్దమనిషి ముఖం ఓరగా తిప్పుకుని చల్లగా నవ్వేశాడు.

దెబ్బతిన్నట్టు నేనతడివైపు తిరిగాను.

"అహ(—మరేమీ అనుకోకండి సార్! మీ రతణ్ణి అడగడం ఎలా వుందంటే...." అంటూ రాగంతీసి "నే రంగమెళ్ళి పోతానే నారాయణమ్మా" అన్నాడు నాయుడుబావ. అందుకు నారాయణమ్మ ఏమంది? నువు పోతే పోయేవుగాని నాయుడుబావా, నాకు పోగులు జత తెచ్చిపెట్టు అంది" అని అతడు తన ఉపాఖ్యానాన్ని ముగించాడు.

నాకు తల కొట్టివేసినట్టయింది. ఎదుటివాడి స్థితిగతులను గమనించకుండా ఎవడికివాడు వాడి దృక్పథాన్ని అనుసరించే ఆలోచించి, అందుకు తగ్గట్టుగా ప్రవర్తించడంవల్ల నలుగురిలో అవహేళనకు లోను గావలసి వస్తుంది. ఈరోజు వుదయం ఎవరిముఖం చూచి లేచానో గానీ నే నిలాటి హేళనకు గురికావడానికి ఇది మొదటిసారిగాదు. రెండోసారి. ఇందులో మరొక చిత్రం వుంది. రెండుసార్లూ నేనే నాగులువల్లనే అవహేళన పాలయ్యాను.

అవసరాన్నిబట్టి ఉదయం ఏడుగంటలనుంచీ రోడ్డులో చింత చెట్టు క్రింద పడిగాపులు పడిన తర్వాత మధ్యాహ్నం మూడుగంటలకు ఓ బస్సులో తావు దొరికింది. ఆ బస్సు బండరోకలిలా పెనుమూరి కనుమప్రాకి, కర్ణుడి రథంలా కలువకుంట ఏటిలో కూరుకపోయి, 'ఊ(హూ, యింక లేదు. ఆగిపోయానన్నమాటే' అని మైలుకు ఒకటి రెండుసార్లు మొండికేసి, ఆఖరుకు ఎలాగోలాగ ఒళ్లీ ఒల్లని కాపురానికి వచ్చిన కొత్త కోడలిలా అయిదు, అయిదున్నరకు బస్టాండు చేరుకుంది. పల్లెటూరినుంచీ పట్నానికి వచ్చి బంధువుల యింట్లో ఒకటిరెండు రోజులు మకాం వేయదలచుకున్న మానవుడు రిక్త హస్తాలతో బసెక్కడం అవివేకమన్న విషయం

పట్ల నాకు గాఢమైన సమ్మకం వుంది. కపిత్థజంబూఫలాల్ని సమర్పించు కుంటే ఉమాసుతుడు శోక వినాశకారకుడైనట్టే, చెరుకుముక్కలు, వేరు శనగ కాయలు, తాటినుంజల్లాంటి చిరుతిండ్లతో పట్టణంలో బంధువుల యింట కాలు మోపితే ఆ అతిథికి తీయటి మర్యాదలూ, హాయిగొలిపే మన్ననలూ నిస్సంశయంగా లభ్యమౌతాయి, బస్సు స్టాండు చేరువకు రాగానే నేను కూలీకోసం నలువైపులా కలయజూచాను. ఇంతలో ఎక్కడున్నాడో ఏమిటో నాగులు బస్సు యింకా పరుగెడుతూ వుండగానే ఫుట్ బోర్డుపైకి దూకి "లగేజ్ సార్, లగేజ్" అని కేకవేశాడు.

బస్ టాపుమీద రెండు మూట లున్నాయని చెప్పాను. నాగులు నిచ్చెన పట్టుకుని పైకెక్క సాగాడు.

బస్ స్టాండులో దిగినప్పుడల్లా నాకు మొట్టమొదట కనిపించే వ్యక్తి నాగులు. ప్రతిరోజూ నాలాంటివాళ్ళను లెక్కలేనంతమందిని చూస్తుంటాడు గనుక అతడికి నేనెవరినో తెలిసివుండదు. కానీ నాకు నాగుల్ని గురించి బాగా తెలుసు. ఈ శరీరం పరోపకారార్థమేనన్న ఆర్యోక్తిని అక్షరాలా నమ్మినవాడిలా అతడు మారుమాటాడకుండా లగేజిని తలపైకెత్తుకుంటాడు. అతడితో గొడవ ప్రారంభమయేదల్లా మోత యింటికి చేరిన తర్వాత!

సమయానికి బంధువు ఇంట్లో లేడు. గృహిణి ఎదురుగా వచ్చి ప్రఫుల్లవదనంతో స్వాగత మిచ్చింది. నేను జేబులో చేయివేశాను. చిల్లర డబ్బులు లేవు. ఓ పదిరూపాయల కాగితం పైకి వచ్చింది.

"నోటుంది గానీ చిల్లరలేదే!" అన్నాను.

"వెన్నచేతిలోవుంటే నెయ్యికేం కొదవ సార్! కాసేపట్లో తీసుక రానూ!" అంటూ నాగులు నేనింకా అంగీకార అనంగీకారాల మధ్య వూగిస లాడుతుండగానే నా చేతిలోనుంచీ నోటు తీసుకుని రివ్వున బయటికి వెళ్ళి పోయాడు.

"కూచోండన్నయ్యా, కాఫీ తెస్తాను" అంటూ గృహిణి లోపలికి వెళ్ళింది.

అయిదునిమిషాలకల్లా కాఫీ రానే వచ్చింది. ఒక్కొక్కటీ ఒక్కొక్క జాములా మళ్ళీ అయిదు నిమిషాలు గడిచిపోయాయి. నాగులు మాత్రం వత్తాలేదు!

ఒకటిగాదు, రెండుగాదు, పదిరూపాయల నోటు!

ఖాళీగ్లాసు తీసుకపోవడానికి వచ్చిన యింటి యిల్లాలు "అదేమిటన్నయ్యా! అలా దిగులుపడి కూర్చున్నారు?" అని ప్రశ్నించింది.

"అది కాదమ్మా! పదిరూపాయలనోటు...." అంటూ వివరించాను.

"అయ్యో రామ! ఇదేం వెర్రిబాగుల తనమమ్మా! గాలిలో దీపం పెట్టి దేవుడా నీ మహిమ అని కూర్చుంటారా? వెళ్ళండి, వెళ్ళండి. క్షణం తామసిస్తే డబ్బు మనదిగాదు" అంటూ ఆమె నన్ను వీధిలోకి తరిమింది.

అక్కడికి బజారు కూతవేటు దూరంలో వుంది. 'ఫలానా కుర్రాణ్ణి చూచారా?' అంటూ ప్రతి అంగడిలోనూ వాకబు చేశాను. నా ప్రశ్నకు జవాబు చెప్పడంకన్నా నేనెందు కతణ్ణి అన్వేషిస్తున్నానన్న విషయం వాళ్ళకు కావలసి వచ్చింది. చివరకు నడి బజారులో నలుగురూ ప్రోగై అసలు కథేమిటని నన్ను నిలబెట్టి అడిగేశారు. జరిగిన సంగతి తూచా తప్పకుండా వివరించుకున్నాను.

నాగులుపైన నగరవాసులకుకూడా ఏమంత నమ్మకం లేదన్న విషయం నాకప్పుడు వ్యక్తమైంది.

"ఓహో వాడా? వాడు నాగులు! ఎంతకైనా తగును."

"బస్టాండు కుర్రాడిచేతికి డబ్బివ్వడమే! అంతకన్నా ఏట్లో పారేయడం నయంకాదూ!"

"ఐనా యివి మనిషిని నమ్మగలిగేరోజులటండీ?"

వాళ్ళ అభిప్రాయాలు నాకూ, నా పదిరూపాయలనోటుకూ మధ్య ఓ అగాధాన్ని సృష్టించివేశాయి.

కానీ అంతలో ఒక అద్భుతం జరిగింది. ఏ అంగడిలోనుంచీ బయటపడ్డాడో గానీ. వున్నట్టుండి నాగులు నా ఎదుట ప్రత్యక్షమై గుప్పెడు చిల్లర నా దోసిట్లో పోసేశాడు.

అంతవరకూ నేను నాగుల్ని నమ్మడం చాల పొరబాటన్న అభి ప్రాయాన్ని ఏకగ్రీవంగా వెలిబుచ్చిన వాళ్ళందరూ క్షణంలో వూసరవెల్లికి మల్లే రంగులు మార్చేసుకున్నారు.

"ఈమాత్రాని కింత రాద్ధాంతమా!"

"పదిరూపాయలనోటును చూస్తారుగాని మనిషిని చూడరే!"

వీళ్ళకు నాగులు ఋజుప్రవర్తనపైన్నేగాదు, నా పెద్దమనిషితనం మీద గూడా నమ్మకం లేదనిపించింది. మాటల తూపులకు తట్టుకోలేక దూరంగా వచ్చేశాను.

నాలుగైదు గంటల క్రితం జరిగిన ఆ గాధను పునశ్చరణ చేసు కుంటూ నేను విగ్రహంలా నిల్చున్నాను. చుట్టూరా సాగుతున్న అలజడిలో హఠాత్తుగా స్థాయి హెచ్చింది.

"పడిపోయింది. పడిపోయింది" అని ఒక్కుమ్మడిగా పది పది హేనుమంది అరిచేశారు.

పడిపోనున్నది నాగులు పట్టుకొన్న కొయ్య. అది వూతగా వుండడం పోయి, దాన్ని నాగులే కదలకుండా ఈవలికీడ్చి తట్టుకోవలసివచ్చింది. కొయ్య వాలిపోతే నాగులు భూపతనం గాక తప్పదు. అతడిపైన డబ్బా రేకులు, రేకులపైన మనుషులు. అమాంతంగా కళ్ళు మూసి తెరిచేలోగా నుగ్గునూచం అయిపోవడానికి రంగం సిద్ధం చేసుకుంటున్నాడా ఈ నాగులు!

వెంట్రుకవాసిలో ప్రమాదం తప్పింది. చట్నీ అయిపోవలసిన నాగులు మరు నిమిషంలో గుంపులో జొరబడి కేకలు పెట్టసాగాడు. "కుర్చీ టికెట్టు! రెండు రూపాయలు సార్, రెండు రూపాయలు!"

ఒక రూపాయ టికెట్టు రెండు రూపాయలే! ఓరీ వీడి అసాధ్యం కూలా! కన్ను అలా వుండగానే కనుపాపను దోచేయడమంటే యిదే నేమో!

నే నింకా ఆశ్చర్యంనుంచీ కోలుకోనేలేదు. బహుశా ఒకటి రెండు నిముషాలు గడచివుంటాయి ఆ పాటికే నాగులు పాటలో శ్రుతి మారి పోయింది.

"ఐదుటికెట్లు అమ్ముడుబోయాయి సార్! ఇంక అయిదు మాత్రమే వున్నాయి. ఒకటిమ్ముప్పావలాసార్! ఒకటిముప్పావలా!"

ఐతే ఈ నాగులు మానవుడిలోని తొందరపాటుకూ ఓర్పుకూ పోటీ పెడుతున్నాడన్నమాట! నామట్టుకు నేను మరికొంతసేపు నాలోని ఓర్పునే సమర్థింపదలచుకున్నాను.

"ఎవరిక్కావాలండీ? మీకండి? మీకు? ఒకటిమ్ముప్పావలా సార్...." ఎవడినంటే వాడిని తాకి 'అవుట్' చేయనుంకిస్తున్న చెడుగుడు ఆటగాడిలా నాగులు గుంపులో చెడతిరిగేశాడు. ఈ రేటుగూడా ఏమంత ఆశాజనకంగా కనిపించలేదేమో. వెంటనే ప్లేటు మార్చేశాడు. "ఆఖరు బేరం సార్! ఇంక మూడు టికెట్లు మాత్రమే వున్నాయి. ఒకటిన్నర రూపాయ సార్, ఒక టిన్నర రూపాయ్!"

వెర్రి వెయ్యి రకాలు. అందులో వేలం వెర్రిది అగ్రతాంబూలం. మానవుల్లోని ఆత్రగొట్టుతనాన్ని, పోటీపడే మన స్తత్వాన్నీ ఆధారంగా వుంచుకుని ఆసామికి డబ్బుదోచి పెట్టే వ్యాపార తంత్రాల్లో మొదట వేలంపాట పేరు చెప్పి ఆ తరువాత మరొక దానిపేరు చెప్పాలి. వేలం పాటలో మొదట బేడ పలికిన వస్తువు మనం చూస్తూ చూస్తూ వుండగానే తన విలువను మాడ దాకా పెంచుకుంటుంది. మశకంలాంటి మూల్యం వామనుడి విశ్వరూపంలా నిమిష నిమిషానికీ విజృంభించి ఏనుగంతగా పరిణమించడం చాలా ఆశ్చర్య కరమైన విషయం. గణితశాస్త్ర పరిభాషలో ఇది అనులోమ నిష్పత్తి-మరి నాగులు వ్యాపార తతంగమంతా యిందుకు విరుద్ధంగా వుంది. అతనికున్న అవకాశం అయిదు నిమిషాలు. లేదంటే పది నిమిషాలు. ఈ వ్యవధిలో నిమిష నిమిషానికీ అతడి చేతిలోని వస్తువు ధర క్షీణించి పోతోంది. కాల గతికీ మూల్యానికీ యిక్కడున్నది విలోమ నిష్పత్తి! అవును మరి. ఒక్క వ్యాపారంలోనే ఏమిటి, ఈ వ్యాపారాలూ, విద్యలూ, భోగాలూ, భాగ్యాలూ నాటకాలూ బూటకాలు దేనికైతే అవసరమౌతున్నాయో ఆ బ్రతుకే రెండు విధాలుగా ప్రసరిల్లిపోతున్నది. ఒకటి, ప్రవాహగతి ననుసరించి అశ్రమంగా అదొక వినోదంలాగా పడవ నడవడం. రెండు, చేతుల బలంతో, అంత కంతకూ తరిగిపోతున్న శరీర దారుఢ్యంతో ఏటి కెదురీదడం!

"ఒకటిం పావలా!" అన్నాడు నాగులు.

నాగులకు అదనంగా నాలుగణాలు ముట్టజెప్పుకోడం నాకు నష్టమనిపించలేదు. కత్తివాదరలాంటి ఆ డబ్బారేకు పైన అరగంటసేపు నిల్చున్నందుకే అతడికి అర్ధ రూపాయి యిచ్చుకోవచ్చు.

ఒకటింపావలా యిచ్చి టికెట్టు కొనుక్కుని నేను నేరుగా డేరా లోపలికి వెళ్ళిపోయాను.

డేరా కప్పులో క్రిందినుంచీ పైదాకా వ్యాపించివున్న సందుల్లోనుంచీ ఆకాశం కనిపిస్తున్నది. డేరాలో విద్యుద్దీపాలకు మల్లే అక్కడ తారకలు మెరుస్తున్నాయి. ఆ మెరుస్తున్న తారకలతో వినీలాకాశం ఆశాంతాలవరకూ వ్యాపించివున్న పెద్ద డేరాలా తోచింది. ఈ డేరా ఎదుట మానవుడు పిపీలకంతో సరిపోల్చదగిన వాడే కావచ్చు. కానీ ఆ డేరా ఎదుట ఈ డేరా? అది సముద్రమైతే యిది జలకణం గూడా కాదు. ఐతే గియితే ఆ జలకణంలో సహస్రాంశం.

ప్రదర్శన ప్రారంభాన్ని సూచిస్తూ గంట మ్రోగింది. నాగరికురాలైన తర్వాత గానకళాధి దేవత కై సేసికొన్న విదేశీ ఆభరణాలలాంటి వివిధ జంత్రసామగ్రి బాండువాయిద్యం పేరిట గొల్లున మ్రోగింది. సంగీతాన్ని కర్ణపేయంగా వుందనీ, ఆ పాటమధురంగా వుందనీ ప్రస్తుతించడం సాంప్రదాయం. ఆ సాంప్రదాయ చాదస్తపు పప్పు లిక్కడ వుడకవు. ఒకే రకమైన కాకీ ట్రౌజర్లు, చొక్కాలు, తలపైన నీలిరంగు టోపీలు ధరించి వేదికపైన శిల్పమూర్తులకుమల్లే కొలువైన వాయిద్యగాళ్ళు తళతళ మెరుస్తున్న చిత్రవిచిత్ర సాధనాలపైన సారించిన సంగీతం కళ కళలాడుతూ కన్నుల పండువగా ఒప్పారింది.

చుట్టపు చూపుగా వచ్చిన సాటిరాజు ఎదుట మర్యాదకోసం జరిగే చతురంగ బలప్రదర్శనంలా ఏనుగలు, ఒంటెలు, గుర్రాలు మెల్ల మెల్లగా ఠీవి వెలయించుకుంటూ వచ్చి రంగస్థలానికి ప్రదక్షిణం తిరిగి మళ్ళీ లోపలికి వెళ్ళిపోయాయి. అంతలో చిట్టచివరి ఏనుగు గున్నకు మానవరూపం సిద్ధించిందని భ్రమించడానికి వీలుగా ఓ మహాకాయుడు రంగంపైన ప్రత్యక్షమయ్యాడు. అతడు అంగ సౌభాగ్యంలో సమస్తలోకాన్నీ సవాలు చేస్తు

న్నట్టు భుజాస్ఫాలనం చేశాడు. ఐదుగురు మనుషులు ఒక్కసారిగా చేతులు కలిపినా పైకిలేపని యినుపగదను సునాయాసంగా గాలిలో గిరగిర త్రిప్పాడు. అతడి రొమ్ముకు పలక ఆనించి, పలకపైన ఏనుగు నెక్కించిన దృశ్యం, ఆ ఏనుగలా నిల్చున్నంతసేపూ ప్రేక్షకుల గుండెలపైన పనిచేసింది.

ప్రేక్షకుల మనోవీధిలో ఆ మహాకాయుడి ముద్ర యింకా చెరిగిపోనే లేదు. అంతలో ఓ యిరువదేళ్ళ యువతి పరుగే నడకగా వచ్చి నృత్యానికి సిద్ధమౌతున్న రాజనర్తకిలా సభాసదులకు నమస్కరించింది. రచనల్లో శారీరక సౌందర్యాన్ని పెద్దగాచేసి చెప్పడం ఈ నాటి ఔచిత్యం గాదు. కానీ అందుకని కూర్చుని కథో, కావ్యమో వ్రాయదలచుకున్నప్పుడు పని గట్టుకుని ఔచిత్యాన్ని పోషించడం జరుగుతుంది. ఆలోచనకు తెరపియివ్వకుండా అనుభూతే మానసాకాశమంతా క్రమ్ముకున్నప్పుడు నియమాలు నిలవవు. ఆ స్థితిలో ఎవరికైనా మైమరపు కలుగుతుంది. ఆ మైమరపు నుంచీ బయట పడడం వారి వారి చిత్తసంస్కారాన్ని అనుసరించి ఒక చోట త్వరగానూ, మరొకచోట ఆలస్యంగానూ జరుగుతుంది. నేను డేరా అంతటా కలయజూచేసరికి కొందరప్పుడప్పుడే కోలుకుని అల్లల్లాడుతున్న కనురెప్పలతో ఆ అందాలరాశికి నివాళి యిస్తున్నారు. మిగిలిన వారింకా అనిమేష నయనాలతో ఆమెను తిలకిస్తూనే వున్నారు. ఈ సర్కసులో వున్న అనేక ఆకర్షణల్లో, ఈమె సౌందర్యం గూడా ఒకటన్న విషయం నాకప్పుడు విశదమైంది. ఆమె పేరేమిటో నాకు తెలియదు. బహుశా అది పొంగుతున్న పాలలా విహ్వలించిపోయే అపూర్వ సౌందర్యానికి పర్యాయపదమై వుంటుంది.

ఆమె ఓ జాజిపలకను ఆనుకుని ప్రేక్షకులకు అభిముఖంగా నిల్చుంది. కళ్ళకు గంతలు గట్టుకొన్న యువకు డొకడు పళ్ళెం నిండుకూ కత్తులుంచుకుని ఆమె ఎదుట నిల్చున్నాడు. వట్టి సౌందర్యాన్ని చూడ్డంతో తనివి తీరని ప్రేక్షకులకు మరింత తృప్తి కలిగించడం కోసం అతడామె పైకి కత్తులు విసరసాగాడు. విఫలమైన కాముకుడి కోరికలా ఆమె సౌందర్యాన్ని చుంబించకుండా కత్తి ప్రతిసారీ ఆమెకు బెత్తెడు దూరంలో గ్రుచ్చుకుంటున్న మాట నిజమే. కానీ మృత్యువుకూ మనుగడకూ వున్న దూరం

యింత తక్కువైతే అది యిద్దై తెరక్రిందికి వ్రాలడానికి ఎంత సేపు పద్తుంది? అయ్యో, విధాత ఆమె కింత సౌందర్యాన్ని ఎందుకు ప్రసాదించాడు? మిడిగ్రుడ్లతో, బొక్కిదవడలతో, రాక్షసి బొగ్గులాంటి శరీరచ్ఛాయతో, చూస్తే డోకుతప్పనంతటి జుగుప్సాకరంగా ఈమె నెందుకు సృష్టించలేదు? అందం ఏ ప్రాణికి రక్షణ యివ్వగలిగింది గనుక? అందంగా వుండడంవల్లనే చిలుకలకోసం, పావురాళ్ళకోసం వలలు విసరుతున్నారు. దుప్పుల్ని ఎందుకు వేటాడుతున్నారు? వాటి కొమ్ములు అందంగా వుండటంవల్ల! పులుల్ని ఎందుకు కాల్చి చంపుతున్నారు? అందంగా వున్న వాటి చర్మాల కోసం!

క్షణంలో దృశ్యం మారింది. నాలుగైదు నిమిషాలకొకటిగా ఓ అర గంటసేపటి వరకూ దృశ్యాలలా మారుతూనే వుండిపోయాయి. నూనె గుడ్డలు మంటలు చిమ్ముతున్న వర్తులాకారపు యినుపకమ్మల్లో నుంచీ ఓ జవ్వని లేడిపిల్లలా చెంగు చెంగున దూకింది. రొమ్ముపైన బండరాయి సమ్మెటవ్రేట్లతో పగిలిపోయిన తర్వాత ఓ యువకుడు దుమ్ము దులుపుకుని పైకిలేచాడు. ఒక ఎలుగుబంటి మోటర్‌సైకిలు త్రొక్కింది. పూర్వకాలపు రాజాస్థానాల్లోని విదూషకుడికి తోడల్లుడులాంటి బఫూను నేలపైన పడకుండా నాలుగైదు కత్తులను రెండు మూడు నిమిషాలపాటు గాలిలో ఎగురవేశాడు. అగస్త్యుడు సముద్రాన్ని ఆపోశనం పడేశాడన్న పురాణగాథ మన మనుకుంటున్నంత అభూత కల్పనకాదని నిరూపించడాని కన్నట్టుగా ఒక బక్కపల్చటి మనిషి పదిహేను చేపలతో రెండు బకెట్ల నీళ్ళను ఏకధాటిగా త్రాగి, ఆ త్రాగిన నీటిని అయిదు నిమిషాల తర్వాత చేపలతో సహా పైకి చిమ్మేశాడు!

ఇన్ని సాహసకృత్యాలు జరిగిన తర్వాత ఒంటి చక్రాల సైకిళ్ళు కొన్ని జంటలు జంటలుగా రంగంపైకి వచ్చేశాయి. వెన్నబెట్టిన వాళ్ళను వడిసెలతో కొట్టడం లౌకిక మర్యాదల్లో ఒకటని చాటి చెప్పడానికి కాబోలు, ఒంటిచక్రపు తేరును అనుకరించనూ అనుకరించి, కుంటిసారథి వున్నా వూడినా ఒకటే నన్నట్టుగా బ్రేకుల తంటా వదిలించుకోనూ వదిలించుకుని,

అందుకు సూర్యభగవానుడి కింత కృతజ్ఞత కనపరచకపోవడం అటుండగా, ఆ సైకిళ్ళెక్కిన సుందరీమణులు తమ ముఖలావణ్యాన్ని చంద్రబింబం నుంచీ పుణికి పుచ్చుకున్నారు. ఎంతగా నిగ్రహించుకోబోయినా అలవాటు ననుసరించి వుండి వుండి క్రమ్ముకుంటున్న నిదురతెరల్లో స్తబ్ధులై వున్న సామాజికుల్లో కలకలం బయలుదేరింది. ఒకటికి పది చంద్రబింబాలు ఒక్కసారిగా ద్యోతకమైతే, మనుషుల ముఖాలు కలువ పువ్వులపాటి చేయవటండీ మరి!

ఆ సైకిళ్ళను ఒక సరళ రేఖలో సూటిగా త్రొక్కడమే కష్టసాధ్యంగా వుండగా, వాళ్ళు నాలుగు బారల వలయంలో అల్లీ బిల్లీ తిరిగారు. ఆ తరువాత చిత్రకవిత్వానికి మల్లే లేనిపోని అడ్డు తిరుగుళ్ళన్నీ పోయారు. చిత్రకవిత్వం చదువుకోడానికైతే అదొక హొయలుతో ఆహ్లాదకరంగానే వుంటుంది. కానీ భావం మాత్రం ఒకంతట బోధపడదు. ఆ రాత్రివేళ, విద్యుద్దీపాల కాంతిలో వాళ్ళు తమ తమ సైకిళ్ళతో విరచించిన నాగబంధాలకూ, గోమూత్రికాబంధాలకూ అర్థమేమైనా వుంటే అది యిది: "సోదరులారా! మీరు మా అందచందాల్ని మాత్రమే చూస్తారు. ఈ అందచందాల వెనుక మమ్మల్ని కత్తుల ఎదుటనిలబెట్టి, ఒంటిచక్రాల సైకిళ్లెక్కించి, మంటల మధ్య పరుగులుతీయించే కడుపు కక్కుర్తిని మీరు చూడరు, కుందేలు కనపడగానే నాలుక చాచి, చొంగలు కార్చుకుంటూ వెంటాడే జాగిలంలా, మాటిమాటికీ మాపై విరుచుక పడిపోవడానికి వుంకించే కాముకత్వం బారినుంచీ తప్పుకుంటూ నా అన్నవాళ్ళకు దూరంగా, పదిరోజుల కొక మకాముగా మేమెందుకిలా దుర్భర ప్రవాసక్లేశం అనుభవిస్తున్నామన్న సంగతి, తొమ్మిది గంటలప్పుడు యిళ్ళల్లో భోజనంచేసి హాయిగా తాంబూలం నములుతూ భార్యాబిడ్డలతో సహా వచ్చి సర్కసుడేరాలో కూచున్న మీకు అర్థంగాక పోవడంలో ఆశ్చర్యమూ లేదు. మీకు మాలాటి తోబుట్టువు లుండకపోరు. వాళ్ళు కడప దాటకుండా కాపురాలు దిద్దుకోడమే మీ కిష్టం. కానీ మేమిన్ని కాదు మరిన్ని సాహసకార్యాలు చేసి, ఇంత కాదు మరింత నగ్నంగా మా అందచందాల్ని ప్రదర్శించడం మీ కానందం! అవును మరి. శరీరాలు మీవి

కానప్పుడు, మేము కాశీదాకా వ్రాకినా మీకు నష్టమయ్యే దేమీలేదు. ఎవరికో నష్టం కలుగుతోందని చింతించడం మానవస్వభావం కాదు. ఇది సర్కసు దేరాకు మాత్రమే పరిమితమయిన న్యాయమూ గాదు. లోకపుతీరే యింత!"

ప్రదర్శనం చకచకా సాగిపోతోంది. గాలరీలో రణగొణధ్వని తప్పితే మిగిలినదేరా అంతా నిశ్శబ్దంగావుంది. దగ్గరలో ఏదో కుర్చీ కదలిక వినిపించి అటువైపు తిరిగాను. అప్పుడే లోపలికి వచ్చాడేమో, కుర్చీలో కూర్చుంటూ నాగులు నాకేసి చూసి చిరునవ్వు ఒలకబోశాడు.

"అదేమిటోయ్, యిప్పుడొస్తున్నావు! ఇందాకా ఏం చేస్తున్నట్టు?" అన్నాను.

"టికెట్లన్నీ అమ్ముడుబోయాక టీ త్రాగటానికని బంకులో కెళ్ళి కూర్చున్నాను. ఇంటికి వెళ్ళిపోదా మనుకుంటుండగా ఎవరో ఒకతను తల నొప్పిగా వుందని బయటికి వచ్చేశాడు. అతగాడిదగ్గర నాలుగణాలకు అవుట్‌పాసు కొనుక్కున్నాను" అన్నాడు నాగులు.

సరిగ్గా ఆ సమయానికి తెల్లటి గౌనులో మల్లెపువ్వుల ప్రోగులాంటి ఓ మందయాన భూమికి అయిదారుగజాల ఎత్తున్న యినుప తీగపైన వడి వడిగా నడచిపోతోంది.

ఇంతసేపటికి లభ్యమైన పలుకుదోడును సద్వినియోగం చేసుకో దలచి "చూచావా నాగులూ! ఆమె ఏం చక్కా నడుస్తోందో" అన్నాను.

నాగులు మౌనంగా నా భుజంపైన చేయివేశాడు. "ఏమిటీ?" అన్నాను.

"నా పాదం చూచారా?" అన్నాడు.

గాయానికి కట్టిన గుడ్డగూడా ఎరుపెక్కిపోయి, అతడి పాదం పాద మంతా నెత్తురుగడ్డలా గోచరిస్తోంది.

"అదేమిటి నాగులూ! బాగా కోసుకుపోయిందేమిటి?" అని కంగా రుగా ప్రశ్నించాను.

"టికెట్లమ్మే తొందరలో చూసుకోలేదుగానండీ, ఆ తర్వాత చూశానుగదా, గుదికాలంతా అరంగుళం మేరకు తెగిపోయింది. జనంలో

నే నెక్కడైతే తిరిగానో అక్కడల్లా నెత్తురు చుక్కలు చుక్కలుగా కారి పోయింది.''

దబ్బారేకు అంచుపైన అరగంటసేపు అసిధారావ్రతం సలుపగలిగిన నాగులు ఎదుట, తీగపైని నడకను గురించి ప్రస్తుతించబోయినందుకు నాకు నేనే కించపడ్డాను.

మళ్ళీ పదిహేను నిమిషాలు పరధ్యానంలో గడిచిపోయాయి. రంగ స్థలంపైన కండ పుష్టికీ, ఎముకబలానికీ నమూనాల్లాంటి అశ్వాలు పరుగెడు తున్నాయి. వేగంగా పరుగెత్తడంలో గుర్రాలు వాటికవే సాటి అన్న విషయం అందరికీ తెలిసిందే! చిత్రమేమిటంటే అవి అంత వేగంతో పరు గెడుతుండగా ఓ యువకుడు ఒకదానిపై నుంచీ మరొక దానిపైకి లంఘి స్తున్నాడు.

''చూడు చూడు! అబ్బ, ఏం చలాకీతనం నాగులూ! కొంచెం అదమరిస్తే పళ్ళు రాలిపోవూ, ముఖం చదరమైపోదూ!'' అన్నాను.

''ఇహిహీ'' అంటూ నాగులు నా ముఖంమీదికి ఓ వెకిలి నవ్వు పారేశాడు,

''ఏమిటి నాగులూ,యిది గూడా నీకు ఆశ్చర్యంగా లేదా?''అన్నాను.

''పందెం వేద్దామటండీ? ఇరవై ఐదుమైళ్ళ స్పీడుతో వెళ్ళే బస్సును చూపించండి. ఎగిరి ఫుట్ బోర్డుపైన దూకకపోతే నాపేరు నాగులుకాదు. ఐతే ఒకటి. ఈ గాయం మానిపోవాలి'' అన్నాడు నాగులు.

ఓరి వీడిల్లు బంగారంగానూ, వీడు నా మాట మిగల నిచ్చే ఘటంలా లేడు!

ఇంతలో ప్రేక్షకులు ఎంతోసేపటినుంచీ ఎదురుచూస్తున్న ఘట్టం, సర్కసువారు పంచిపెట్టిన కరపత్రాల భాషలో ఆకాశ డోలలో సాహసక్రీడ ప్రారంభమైంది.

త్రాటి నిచ్చెన మూలంగా యువతీయువకులు కొందరు డేరా కడ్డంగా కట్టిన వలపై కెక్కి, అక్కడినుంచీ పైకప్పుకు వ్రేలాడుతున్న ఊయలల పైకి చేరుకున్నారు. కాసేపు విలాసంగా సాగిన తర్వాత ఆ క్రీడ చూస్తూ

చూస్తూ వుండగానే సాహస ఖేలగా మారిపోయింది. ఉట్టిలో కుండల్లా ఒకరి పాదాలు మరొకరు పట్టుకుని యిద్దరు ముగ్గురు ఒకటిగా ఊగారు. క్రిందనున్న వ్యక్తి వున్నట్టుండి మరొక ఊయలను పట్టుకోగా మీదనున్న మనిషి హఠాత్తుగా క్రిందికి వెళ్ళిపోయాడు. క్షణం విరామం లేకుండా అక్కడున్న ఆరేడు ఊయలలూ చివ్వు చివ్వున ఊగిపోయాయి. ఈ క్షణాన ఈ వూయల్లోవున్న వ్యక్తి మరుక్షణాన ఏ వుయ్యాలలో వుండగలడన్న విషయం ఊహ కందటంలేదు. గాజు తొట్టిలో క్రిందికీ మీదికీ తిరుగుతున్న చేపలకుమల్లే వాళ్ళు గాలిలో యీత కొడుతున్నట్టే భావింపవలసి వచ్చింది.

ఈ సాహసకృత్యానికి న్యూనత నాపాదించడం తనతరం కాదనుకున్నాడేమో, నాగులు ఊయలల వైపు నిర్లిప్తంగా చూస్తున్నాడు.

"ఏం నాగులూ! ఎలావుంది?" అని ప్రశ్నించాను.

"అక్కడ ఆ వల ఒకటి వున్నంతవరకూ అంతా బాగానే వుంటుంది" అన్నాడు నాగులు.

రసహీనుడితో కవితాగోష్ఠి చేయబోయి వెల్లకిలపడినవాడిలా నేను ముఖం ముడుచుకున్నాను.

"కోప్పడకండి సార్!" నా దగ్గరికి కుర్చీ జరుపుకుంటూ అన్నాడు నాగులు. "వీళ్ళని తీసిపారేయాలని కాదు. నాకు పదేళ్ళు వచ్చీ రాకముందే మా నాన్న చనిపోయాడు. ఎలా చనిపోయాడో చెప్పమంటారా? పదుమట్ల బావిలో పై మెట్లమీద నిలబడి మట్టిమోస్తున్నాడు. క్రిందినుంచీ తట్టతీసుకుని ముందుకు తిరిగాడేమో, కాలుజారింది. కళ్ళు మూసి తెరిచేలోగా బావిలో నీళ్ళు ఎరుపు తిరిగిపోయాయి. మనిషి మనిషిగా చేతికి దొరకలేదు. గోనె సంచిలో మూటగట్టి పైకి చేదుకోవలసి వచ్చింది." ఒకటి రెండు క్షణాలు మౌనంగావుండి అతడు తనకుతానే స్వగతంలా చెప్పుక పోసాగాడు. "అలాగని అదాయనకు కొత్త పనిగాదు. ఆయన బ్రతుకంతా బావుల్లో మట్టిమోయడంతోనే గడిచిపోయింది. కానీ భగవంతుడు ఆయనకు చావు గూడ అక్కడే రాసిపెట్టాడని ఎవరనుకున్నారు?"

ఉన్నట్టుండి ఏదో రహస్యం జ్ఞప్తికివచ్చిన వాడిలా తలపైకెత్తి అన్నాడు నాగులు: "బావిలో కాలుజారితే మనిషి చావక మరేమౌతాడండీ? అక్కడ యిలాంటి పలలేదు గదా!"

ఇక నాగులు ఎదుట నాకు మౌనవ్రతమే శరణ్యమనిపించింది!

నా మాట మిగిలించాడు కాదన్న వుక్రోషాన్ని ఆవలికి నెట్టి నిజమాలోచిస్తే నాగులు వాదంలో వాస్తవం లేకపోలేదు. కూటికోసం కోటి విద్య అయితే, ఆ కోటి విద్యల్లో కత్తిమీద సాములాంటి వెన్ని? మిత్తి కోరల్ని సానపెట్టడంలాంటి వెన్ని? నాలుగు దూలాల్ని ఒకటిగా చేర్చికట్టి దానికి పడవ అని పేరుబెట్టి సముద్రంలో ఓపినంతదూరం తిరిగి చేపలుపట్టి తెచ్చుకొంటేగాని పొట్టగడవని బెస్తవాడి బ్రతుకు కత్తిమీద సాముగాక మరేమిటి? పాతాళలోకంలాంటి భూగర్భంలో, కదలడానికీ మెదలడానికీ సావకాశంలేని చీకటిగొందుల్లో పార చేతబట్టి పనిచేసేవాడి బ్రతుకు మిత్తి కోరలకు సానపెట్టటంగాక మరేమౌతుంది? నిర్మాణంలో వున్న అయిదంతస్థుల మేడపైకి కర్రనిచ్చెన ద్వారా యిటుకరాళ్ళు మోసుకెళ్తున్న ఆడమనిషి సురక్షితంగా క్రిందికి దిగిరాగలదని ఎవరు చెప్పగలరు? చెంబును పైకి తీయడానికి పదిగజాలలోతున్న బావిలో మునుగుతున్న గజ యీతగాడు మళ్ళీ సజీవంగా పైకి తేలగలడన్న పూచీ యేముంది?

'తీసుకో, తీసుకో' అని కుర్రవాణ్ణి వూరించి, వాడు దగ్గరికి వచ్చే లోపుగానే మనం దాచిపెట్టుకునే తినుబండంలా అంతలో మృత్యువుచేత చిక్కి ధిక్కరించబోయి, యింతలో దూరంగా వెళ్ళి వెక్కిరించడమేనా మానవజీవితం?

ఆలోచన కంతరాయంగా లౌడ్‌స్పీకర్‌లో వ్యాఖ్యాత కంఠం గంభీరంగా వినిపించింది. "మృగరాజుకూ మానవుడికీ దోస్తీ! మేకతో బెబ్బులి సావాసం! మీకు గగుర్పాటు గలిగించే సన్నివేశం! అదిగో, అతడే మృగరాజు! ఇదిగో, ఇతడే ఆ మృగరాజును సాధువుగా తీర్చిదిద్దిన సాహసికుడు. చూడండి. చూచి ఆనందించండి...."

ఏటవాలుగా వున్న రాతి బండపైన ఓ గండశిల దొర్లుతున్నట్లుగా సింహం దిక్కులు మార్మోగేటట్లు గర్జించింది. ఆ గర్జన తాకిడికి తల్లి ఒడిలో నిద్రపోతున్న పసిపాప వులికిపడి లేచి కెవ్వున ఏడవడం వినిపిం

చింది. పరాధీన స్థితిలో వున్నప్పటికీ రాజఠీవికి వెలితి దోపని గాంభీర్యంతో వేసిన ప్రతి అడుగులోనూ దర్పం ద్యోతకమౌతుండగా, చూసిన ప్రతి చూపులోనూ ఔద్ధత్యం తొణికిసలాడుతుండగా ఆ సింహం కాసేపు వేదిక పైన తచ్చాడి అంతటితో తన పని తీరిపోయినట్లు, బోను లోపలికి వెళ్ళి పోయింది.

ఆ తరువాత లోకంలోని దుష్టశక్తు లన్నింటికీ ప్రతిబింబములాంటి మువ్వన్నె మెకం, మూర్తీభవించిన తామసగుణంలా ఒకవైపునుంచి వేదిక పైన ప్రవేశించింది. మరొక వైపునుంచి మేకపిల్ల ఒకటి నిర్భీతిగా పులిని సమీపించింది.

ఊపిరి బిగబట్టుకున్న ప్రేక్షకులు మోరలు పైకెత్తి ఆ విచిత్ర దృశ్యాన్ని చూడసాగారు.

నేలపైన కూర్చొని తోకాడిస్తూ పులి ఆవులిస్తున్నట్లుగా నోరు తెరిచింది.

ఆ తెరిచిన నోటిలో మేకపిల్ల తన తలను మెడదాకా దూర్చింది.

దవడల్ని ఒక అరంగుళం మేరకు కుంచిస్తే చాలు—పులి కోరలకు వెచ్చటి మేక నెత్తురుతో అభిషేకం జరుగుతుంది.

కానీ—పులి అలాటిపని చేయలేదు.

"తరిబీదు సంగతి అలావుండనీ నాగులూ! పులీ, మేకా అంత అన్యోన్యంగా వుండడం ఆశ్చర్యకరం" అన్నాను.

నాగులు మౌనంగానే దృశ్యంకేసి చూస్తున్నాడు.

నేనంతటితో నయినా వూరుకోవలసింది!

"ఇంతకంటే లోకంలో విచిత్రమేముందీ నాగులూ! అయినా ఆ మేకపిల్ల పులిని అంత గాఢంగా ఎలా నమ్మగలిగిందబ్బా!" అంటూ ఆశ్చర్యం ప్రకటించాను.

"ఎలాగయినా అవి జంతువులు గదండీ!" అన్నాడు నాగులు.

"ఏమిటీ, ఏమిటీ?" అనబోయి, మునిపంటితో పెదవి కొరుక్కుని అంతటితో నోరు మూసుకున్నాను. ఆ క్షణాన నా ముఖాన ఎలాటి మార్పు సంభవించిందో చెప్పలేను. బహుశా, కొరడా పెట్టి చెంపమీద వాత తీసినట్లు, అది పాలిపోయి వుంటుంది!